

## Tananyag és minimum követelmény

### TÖRTÉNELEM

#### 10. évfolyam

#### A KORA ÚJKOR

1. A nagy földrajzi felfedezések
2. A reformáció kibontakozása és hatásai
3. A Habsburgok felemelkedése és a katolikus megújulás
4. A tőkés termelés kibontakozása Hollandiában és Angliában
5. Az angol polgárháború és az alkotmányos monarchia kialakulása
6. A francia abszolutizmus
7. A Német-római Birodalom és a Habsburgok dunai monarchiája.
8. Közép- és Kelet-Európa a XVI–XVII. században
9. Az Oszmán Birodalom és az Európán kívüli világ
10. Életmód és művelődés a kora újkorban

#### Tartalmi kulcsfogalmak

Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, termelési egység, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, köztársaság, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, monoteizmus, vallásüldözés.

#### Fogalmak, adatok

**Fogalmak:** ültetvény, tőke, kapitalizmus, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, ellenreformáció, jezsuita, barokk, manufaktúra, vetésforgó, anglikán, puritán, Jognyilatkozat, alkotmányos monarchia, merkantilizmus.

**Személyek:** Kolumbusz, Magellán, Vasco da Gama, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, I. Erzsébet, Cromwell, XIV. Lajos, I. (Nagy) Péter.

**Topográfia:** Németalföld, London, Versailles, Szentpétervár.

**Kronológia:** 1492 (Amerika felfedezése), 1517 (Luther fellépése, a reformáció kezdete), 1618–48 (a harmincéves háború), 1642–49 (az angol polgárháború), 1689 (a Jognyilatkozat kiadása).

#### A kora újkor története Magyarországon

11. A középkori magyar állam bukása
12. A kényszerpályára került ország
13. A három részre szakadt ország
14. A reformáció Magyarországon
15. A Bocskai-szabadságharc
16. Erdély aranykora és összeomlása
17. A királyi Magyarország a XVII. században

<b>18. A török kiűzése Magyarországról</b>
<b>19. Élet és halál a török háborúk korában</b>
<b>20. A Rákóczi-szabadságharc</b>

#### Tartalmi kulcsfogalmak

Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, vallásüldözés.

#### Fogalmak, adatok

**Fogalmak:** örökös jobbágyság, hajdú, vitézlió rend, unitárius, kuruc, labanc, trónfosztás.

**Személyek:** II. Lajos, Szapolyai János, I. Ferdinánd, I. Szulejmán, Dobó István, Zrínyi Miklós, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc.

**Topográfia:** Mohács, Kőszeg, Buda, Hódoltság, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Ónod, Nagyszombat.

**Kronológia:** 1526 (a mohácsi csata, a kettős királyválasztás), 1541 (Buda elfoglalása, az ország három részre szakadása), 1552 (Eger sikertelen török ostroma), 1566 (Szigetvár eleste), 1591–1606 (a tizenöt éves háború, a bécsi béke), 1664 (Zrínyi Miklós téli hadjárata, a vasvári béke), 1686 (Buda visszafoglalása), 1699 (a karlócai béke), 1703–11 (a Rákóczi-szabadságharc), 1707 (az ónodi országgyűlés), 1711 (a szatmári béke).

### **III. A felvilágosodás, a forradalmak és a polgárosodás kora**

<b>21. Szellemi forradalom – a felvilágosodás</b>
<b>22. Anglia és amerikai gyarmata</b>
<b>23. A hatalmi egyensúly százada</b>
<b>24. Meghiúsult reformok és forradalom Franciaországban</b>
<b>25. Kísérlet az alkotmányos monarchia megszilárdítására</b>
<b>26. A forradalom zsarnoksága</b>
<b>27. Napóleon birodalma és bukása</b>
<b>28. Az ipari forradalom és következményei</b>
<b>29. A XIX. század uralkodó eszméi</b>
<b>30. Hatalmi politika és forradalmi hullámok a XIX. század első felében</b>
<b>31. A népek tavasza</b>
<b>32. Európa és a világ a XVIII–XIX. században</b>

#### Tartalmi kulcsfogalmak

Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, nemzet, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, köztársaság, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, emberi jog, állampolgári jog, vallás, vallásüldözés, vallásszabadság.

#### Fogalmak, adatok

**Fogalmak:** felvilágosodás, racionalizmus, a hatalmi ágak megosztása, természetjog, társadalmi szerződés, népszuverenitás, szabad verseny, felvilágosult abszolutizmus, Emberi és polgári jogok nyilatkozata, alkotmány, jakobinus, terror, nacionalizmus, liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus, Szent Szövetség, urbanizáció.

**Személyek:** Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Adam Smith, II. (Nagy) Frigyes, II. (Nagy) Katalin, Washington, XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Napóleon, Metternich, Watt, Stephenson, Marx.

**Topográfia:** Párizs, Poroszország, Szilézia, Lengyelország, gyarmatok Észak-Amerikában, Waterloo.

**Kronológia:** 1776. július 4. (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat kiadása, az Amerikai Egyesült Államok létrejötte), 1789. július 14. (a Bastille ostroma, a francia forradalom kitörése), 1793–1794 (a jakobinus diktatúra), 1804–1814/15 (Napóleon császársága), 1848 (forradalmak Európában).

#### IV. Az újjáépítés kora Magyarországon

33. Magyarország új helyzete a Habsburg Birodalomban
34. A XVIII. századi népességnövekedés és etnikai következményei
35. A magyar gazdaság újjáépítése
36. Reformok és felvilágosult abszolutizmus Magyarországon
37. A kompromisszum helyreállítása a rendek és a Habsburg-dinasztia között

##### Tartalmi kulcsfogalmak

Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességgrobbanás, migráció, életmód, város, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás.

##### Fogalmak, adatok

**Fogalmak:** betelepítés, betelepülés, Pragmatica Sanctio, Helytartótanács, felső tábla, alsó tábla, kettős vámrendszer, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, jobbágyrendelet.

**Személyek:** III. Károly, Mária Terézia, II. József, Kazinczy Ferenc.

**Topográfia:** Határőrvidék, Bácska, Bánát.

**Kronológia:** 1723 (Pragmatica Sanctio), 1740–80 (Mária Terézia), 1780–1790 (II. József).

#### V. A reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon

38. A napóleoni háborúk hatásai Magyarországon
39. A reformok megindítói: Széchenyi István és Wesselényi Miklós
40. Politikai irányzatok a reformkorban
41. Politikai küzdelmek az 1840-es években
42. A nemzeti ébredés Magyarországon
43. Törvényes forradalom és konszolidációs kísérlet
44. A fegyveres harc kirobbanása, a védelem megszervezése
45. Önvédelmi harc és fényes diadal
46. Fényes győzelmek és a túlerő diadala

## Tartalmi kulcsfogalmak

Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria.

## Fogalmak, adatok

**Fogalmak:** reform, polgári átalakulás, liberális nemesség, centralista, cenzúra, államnyelv, önkéntes örökváltás, kötelező örökváltás, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám, márciusi ifjak, nemzetőrség, áprilisi törvények, felelős kormány, népképviselő, cenzusos választójog, jobbágyfelszabadítás, tavaszi hadjárat, Függetlenségi nyilatkozat.

**Személyek:** Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Eötvös József, Metternich, Batthyány Lajos, Szemere Bertalan, Petőfi Sándor, Jellasics, Görgey Artúr, Ferenc József, Windischgrätz, Bem József.

### **Topográfia:**

**Kronológia:** 1830 (Pest-Buda, Vaskapu, Pákozd, Isaszeg, Debrecen, Világos. Széchenyi István: Hitel című művének megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–36 (rendi országgyűlés), 1844 (a magyar nyelv államnyelvvé nyilvánítása), 1848. március 15. (forradalom Pesten), 1848. április 11. (az áprilisi törvények), 1848. szeptember 29. (a pákozdi csata), 1849. április 6. (az isaszegi csata), 1849. április 14. (a függetlenség kimondása), 1849. május 21. (Buda felszabadítása), 1849. augusztus 13. (a világosi fegyverletétel).

Év végi ismétléshez szükséges témakörök:

A nagy földrajzi felfedezések okai, lefolyása, gazdasági, társadalmi következményei
A reformáció. Ellenreformáció, a katolikus megújulás
Az angol polg. forr. és hb.
Az ország két illetve három részre szakadása
A három országrész helyzete
Reformáció, katolikus megújulás Magyarországon
Erdély aranykora és bukása
Zrínyi. Wesselényi
A Thököly-felkelés. A török kiűzése
Rákóczi szabadságharc
Felvilágosodás
Az USA létrejötte. Alkotmánya
Ipari forradalom
A 19. sz. uralkodó eszméi
Mo. beépülése a Habsburg Birodalomba. Demográfiai változások
Mária Terézia. A elvilágosult abszolutizmus Magyarországon
A reformkor

Széchenyi István és programja
Kossuth Lajos és programja
1848-as forradalom Magyarországon. A Batthyány-kormány
Az április törvények
1848/49-es szabadságharc Magyarországon

## Érettségi követelmény (középszint)-

Szellemi, társadalmi és politikai változások a kora újkorban 1.	<i>A földrajzi felfedezések és következményei</i> <i>Reformáció és katolikus megújulás</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• A földrajzi felfedezések és a kapitalista gazdaság jellemzői.</li> <li>• A lutheri és kálvini reformáció.</li> <li>• A katolikus megújulás. A barokk stílus jellemzői.</li> </ul>
Szellemi, társadalmi és politikai változások a kora újkorban 2.	<i>Alkotmányosság és abszolutizmus a 17-18.században</i> <i>A felvilágosodás kora Nagyhatalmi konfliktusok a 17-18.században</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Az alkotmányos monarchia jellemzői Angliában.</li> <li>• A felvilágosodás eszmerendszere és főbb képviselői források alapján.</li> </ul>
Magyarország a kora újkorban	<i>Az ország három részre szakadása és az országrészek berendezkedése</i> <i>Az Erdélyi Fejedelemség virágkora</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• A mohácsi vész és az ország három részre szakadása.</li> <li>• A várháborúk.</li> <li>• Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete.</li> </ul>
Magyarország a kora újkorban 2.	<i>A török kiűzése és a Rákóczi-szabadságharc</i> <i>Magyarország a 18. századi Habsburg Birodalomban</i> <i>Művelődés, egyházak, iskolák</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• A Rákóczi-szabadságharc okai, főbb eseményei és eredményei.</li> <li>• Demográfiai és etnikai változások a 18. században.</li> <li>• Mária Terézia és II. József reformjai</li> </ul>
A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora	<i>A francia forradalom eszméi és a napóleoni háborúk</i> <i>A 19. század eszméi és a nemzetállami törekvések Európában</i> <i>Gyarmati függés és harc a világ újrafelosztásáért</i> <i>Az ipari forradalom hullámai és hatásai</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Emberi és Polgári Jogok alapkérdései.</li> <li>• A korszak főbb eszmeáramlatainak (liberalizmus, nacionalizmus konzervativizmus és szocializmus) jellemzése</li> <li>• A szövetségi rendszerek kialakulása</li> <li>• Az ipari forradalmak legjelentősebb területei (Könnyűipar, nehézipar, közlekedés), néhány találmánya és a gyáripar kezdetei.</li> </ul>
A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon (1790-1914)	<i>A reformkor</i> <i>Forradalom és szabadságharc</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• A reformkor fő kérdései, Széchenyi és Kossuth reformprogramja</li> <li>• A pesti forradalom eseményei, az áprilisi törvények.</li> <li>• A szabadságharc főbb katonai és politikai eseményei</li> </ul>